

Inför bildandet av Rådet för gestaltade livsmiljöer i Norrbotten

Länsstyrelsen
Norrbotten

Innehåll

1. Bakgrund	4
2. Sammanfattning och slutsatser	7
3. Rådets syfte och mål	10
4. Rådets organisation och arbetsätt	11
5. Prioriterade områden och fokusfrågor	13
6. Sammanställning av workshop 1, 2 och 3	14
7. Bilaga material från workshop 1, 2 och 3	15

1. Bakgrund

Länsstyrelsen har uppmärksammat en ökad efterfrågan av stöd i tidiga skeden av planeringsprocesser och vill hitta arbetssätt för att möta kommunernas efterfrågan. Genom dialog och goda exempel kan vi tillsammans skapa förutsättningar för attraktiva, hållbara och inkluderande samhällen.

Länets kommuner står inför olika utmaningar. Accelererad samhällsutveckling som följd av industriell omställning till fossilfritt påverkar inte enbart de kommuner som direkt berörs av industrietableringarna, även andra kommuner påverkas av etableringarna. Dessutom sker det mycket även i övriga kommuner i länet, och det finns ett krav att alla processer ska gå snabbt med risk för att de kvalitativa värdena blir nedprioriterade.

Rådet för gestaltade livsmiljöer i Norrbotten

Länsstyrelsen bildar nu ett råd tillsammans med kommunerna i Norrbotten för att skapa samsyn om vad gestaltad livsmiljö är och hur man på bästa sätt kan använda det för att skapa ett attraktivt län som attraherar kompetens och nya invånare. Samtidigt är det viktigt att de som redan bor här känner sig delaktiga i den utveckling som sker.

Genom rådgivning och strategiskt arbete kan Länsstyrelsen medverka till att säkerställa en hög kvalitet i utformandet av vår fysiska miljö. Arbetet i rådet bör uppmärksamma länsstyrelsens, kommunernas och övriga aktörers olika roller och präglas av god kommunikation. Grunden till rådet har tagits fram i en serie om tre workshops under 2023.

Länsstyrelsen har uppdrag av regeringen och verkar för att nationella mål och beslut får genomslag i länet, med hänsyn till regionala förhållanden och förutsättningar. Länsstyrelsen är länken mellan regeringens nationella intressen och lokala intressen i länet.

Länsstyrelsen har till uppgift att stödja kommunerna i arbetet mot ett hållbart och attraktivt samhälle. Utgångspunkt är att stödja kommunerna inom ramarna för deras ordinarie verksamhet.

Rådgivning och vägledning

- Stödja kommunerna
- Jobba proaktivt med tidig dialog
- Verka för god bebyggd miljö
- Verka för samverkan
- Förmedla kunskap och genomföra kunskaphöjande insatser
- Uppmärksamma globala utmaningar, lösningar kan finnas lokalt

Det finns ett lagstöd att arbeta med gestaltad livsmiljö

I portalparagraf 1 § PBL framgår att syftet med bestämmelserna är att främja en samhällsutveckling med jämlika och goda sociala levnadsförhållanden och en god och långsiktigt hållbar livsmiljö för människorna i dagens samhälle och för kommande generationer.

Vad säger politiken för gestaltad livsmiljö?

”Arkitektur, form och design ska bidra till ett hållbart, jämlikt och mindre segregerat samhälle med omsorgsfullt gestaltade livsmiljöer, där alla ges goda förutsättningar att påverka utvecklingen av den gemensamma miljön”¹.

Arkitektur har en avgörande betydelse i samhället och den gestaltade livsmiljön påverkar alla människors vardag. Den byggda miljön är en viktig del av vårt kulturarv. Den synliggör vår historia, berikar vår livsmiljö och är en betydelsefull resurs i det hållbara samhället, både ekonomiskt, socialt och miljömässigt. Befintligt kulturarv är lika viktigt som att skapa nya livsmiljöer. Det är viktigt att värna såväl hela bebyggelsemiljöer som enskilda byggnaders kulturvärden.

Att använda Plan och bygglagen (PBL) som verktyg för att hantera kulturvärden är ett steg på vägen att nå målet om en väl gestaltad livsmiljö.

Boverket, ArkDes (Sveriges nationella center för arkitektur och design), Riksantikvarieämbetet, Statens konstråd och Rådet för hållbara städer är fem viktiga nationella aktörer.

Exempel på etablerade forum för dialog och samverkan Norrbotten

Länsstyrelsen arrangerar i samverkan med bland annat kommunerna nedanstående aktiviteter:

- Samhällsbyggnadsdagarna, 1 gång per år
- Informationsdag, 1 gång per år
- ÖP nätverk, 1-2 gånger per år
- Dialog om bostadsförsörjning, 1-2 gånger per år

1 Politik för gestaltad livsmiljö, Prop. 2017/18:110, sid 1

Särskilda nationella utbildningsinsatser

- Utbildning om PBL och kulturvärden
- Pilotutbildning om gestaltad livsmiljö

Utformning av livsmiljöer påverkar hållbar utveckling av samhället och kopplar till hållbarhetsmålen

Målet för gestaltad livsmiljö med preciseringar är styrande för statens initiativ och vägledande för kommuner och regioner. Målet kompletterar andra nationella mål som berör utformningen av vår livsmiljö.

I propositionen lyfts särskilt Agenda 2030, FN:s New Urban Agenda och de för Sverige uppsatta målen för miljöpolitiken, kulturpolitiken, kulturmiljöpolitiken, samhällsbyggandet, hållbara städer, transportpolitiken, folkhälsopolitiken och funktionshinderpolitiken samt det klimatpolitiska ramverket².

Inspirationskälla

Dalarnas arkitekturråd har varit en inspirationskälla i arbetet med att bilda ett råd. En viktig del i deras arbete är Byggdialogen som samlar olika byggaktörer i Dalarna. Att samla alla som arbetar med eller har ansvar för våra livsmiljöer behövs för att erfarenhetsutbytet i rådets arbete ska ha så stor genomslagskraft som möjligt i byggande, design, underhåll, förvaltning och konst i det offentliga. Det nybildade rådet i Norrbotten bör därför verka för att byggaktörer kan medverka i rådets arbete.

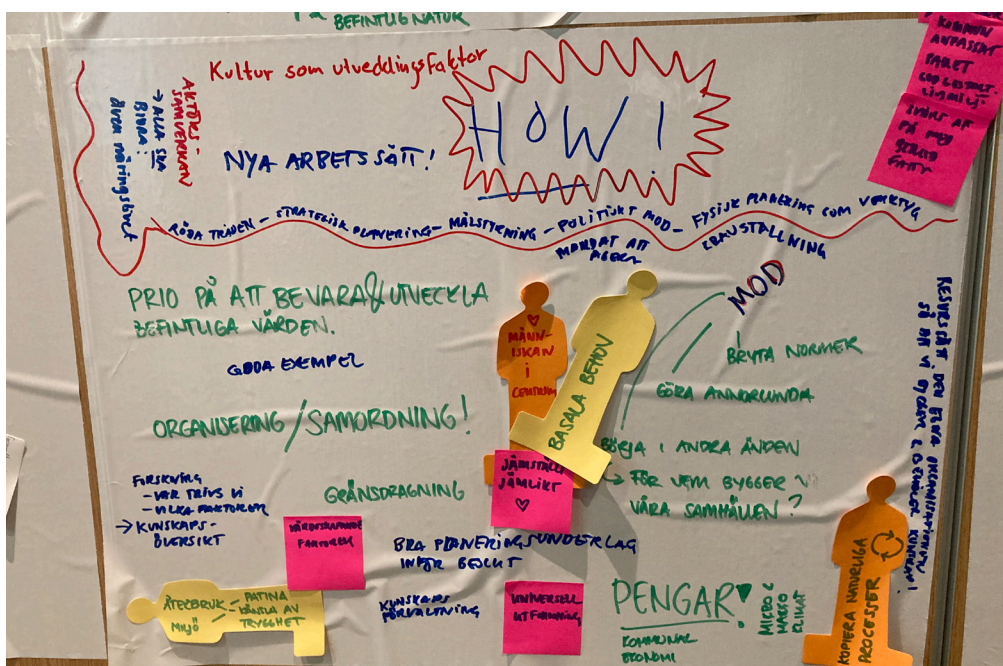
² <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/proposition/2018/02/prop.-201718110>

2. Sammanfattning och slutsatser

Under 2023 har Länsstyrelsen genomfört tre workshops tillsammans med kommuner, myndigheter och organisationer i en samskapandeprocess för att ta fram ett underlag för hur ett råd för gestaltad livsmiljö kan organiseras och vilka frågor det bör arbeta med. Denna rapport är en sammanfattning av processen och de resultat som kommit fram.

De tre workshoparna har haft olika teman. Den första hade fokus på **insamling**, var är vi, vart vill vi, hur kommer vi dit? Den andra workshopen hade fokus på **inriktning**, hur ska vi organisera oss, vilka är de prioriterade uppgifterna för ett råd? Tredje och sista workshopen hade fokus på **förankring**, där förslag presenterades på syfte och mål, organisation och fokusfrågor utifrån vad som sagts tidigare.

Det finns några frågeställningar som återkommer vid samtliga workshopstillfällen. Det är frågeställningar som berör resurser, kunskap/kompetens, organisation/samverkan och inspiration/goda exempel. Under processen har insikter mognat och i sista workshopen lyftes också ett råds strategiska dimension och potentialen att hjälpa kommunerna att arbeta effektivare med befintliga resurser. Exempelvis kan kommunerna inspirera och ta stöd av varandra och på så sätt arbeta smartare tillsammans.

Workshop i Kiruna 29 maj 2023, foto Länsstyrelsen

Resurser

Frågeställningarna som berör resurser kan till exempel vara hur en kommun kan hantera upplevd brist på resurser, hur söka medel för projekt, kunskap om andra sätt att se på vad som är en resurs, att dela med sig mellan kommuner av egna resurser.

Kunskap/kompetens

I den kartläggning av kommunernas arbete med gestaltad livsmiljö som regionen genomförde i samarbete med länsstyrelsen hösten 2022 visade det sig att alla kommuner upplevde kompetensbrist inom något eller några av de kunskapsområden som ingår; arkitektur, design, offentlig konst, kulturmiljö. Många av de som deltog i kartläggningen önskade att fler än ansvariga tjänstepersoner, till exempel politiker, har större kunskap och förståelse. Den synpunkten har också uttryckts under workshopserien. Ett sätt att öka kunskap och förståelse kan vara att ta fram styrdokument som förankras och hålls aktuella, ett råd skulle kunna vara stöd i det arbetet på ett liknande sätt som ÖP-nätverket. Ett annat sätt är att ta del av goda exempel, ordna konferenser, hålla föreläsningar både digitalt och på plats.

Organisation/samverkan

För att kommunerna ska kunna arbeta med gestaltad livsmiljö på ett kvalitativt, hållbart och resurssparande sätt med ett helhetsperspektiv behöver många kommuner se över sitt arbetssätt i respektive organisation. I många fall behövs bättre samverkansformer mellan olika kommunala förvaltningar och kommunala bolag. Även här kan det ge framgång att få del av goda exempel och andras erfarenheter.

Vid workshoparna fördes även synpunkter fram att det krävs politisk vilja att prioritera gestaltad livsmiljö i samhällsbyggnadsprocesser. Enligt politiken för gestaltad livsmiljö ska målet uppnås genom att hållbarhet och kvalitet inte ska underställas kortsiktiga ekonomiska överväganden³.

Rådets viktigaste uppgift är att utgöra en mötesplats för erfarenhetsutbyte mellan deltagande kommuner, myndigheter, byggaktörer och organisationer.

Inspiration och goda exempel

Redan idag finns det goda exempel i kommunerna vad gäller arbete med gestaltad livsmiljö. Exempelvis kan det handla om samnyttjande av resurser, eller att återanvända bra lösningar på t ex vinterlek eller belysning. Det kan också handla om att utbyta erfarenheter om att arbeta med olika typer av extern finansiering.

En utmaning för samverkan i rådet kan dock vara hur inspiration och goda exempel ska dokumenteras och hållas tillgängliga för rådets medlemmar. Det pågår också mycket arbete kring gestaltad livsmiljö i hela landet, exempelvis i form av digitala möten, konferenser, rapporter som rådet kan ta del av.

3 <https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/arkitektur-och-gestaltad-livsmiljo/arbetsatt/cirkularitet-och-gestaltning/>

Fortsatt arbete

Resultaten från workshoparna som presenteras i denna rapport utgör starten för arbetet med rådet. Det fortsatta arbetet kommer i hög grad att påverkas av de som deltar i rådet samt arbetsgrupper i en fortsatt samskapandeprocess. Syfte, mål och innehåll för rådet kan därför komma att ändras över tid.

En av de centrala tankarna bakom politikområdet för gestaltad livsmiljö är samverkan mellan aktörer med olika uppdrag och kompetenser. För att lyckas med att skapa och förvalta hållbara goda livsmiljöer behöver arbetet utgå från en helhets-syn som vi bara kan nå genom dialog och samverkan. Det är viktigt att förstå att arbetet med gestaltad livsmiljö kan kräva förändringsarbete.

Många deltagare har lyft att kommunerna har olika förutsättningar, vilket gör att det är viktigt att rådet arbete är relevant för samtliga kommuner. De kommuner som inte deltagit i workshopsserien kommer att kontaktas för att få kunskap om hur de vill medverka i rådets arbete.

3. Rådets syfte och mål

Följande är det förslag till syfte och mål som presenterades på den sista workshopen. När arbetet med rådet kommer igång kan det bli ändringar utifrån deltagande aktörers behov och synpunkter.

Rådets syfte är att vara en samlande kraft och utgöra en långsiktig arena för

- Dialog och samverkan mellan staten, regionen, kommunerna och andra aktörer kring frågor inom samhällsplanering och gestaltad livsmiljö
- Information, inspiration, kunskapsspridning och kunskapsutbyte
- Effektivare nyttjande av resurser
- Ökad kunskap och förståelse för varandras roller

Rådets mål är att skapa en gemensam plattform för att långsiktigt bidra till

- Samsyn kring attraktiva och hållbara livsmiljöer
- Enad målbild och möjlighet till samordning kring gemensamma frågor
- Identifiera synergier mellan aktörerna
- Öka kunskapen kring god gestaltad livsmiljö

I gruppdiskussionerna var de flesta positiva till förslaget, en del ville utöka både syfte och mål medan andra ansåg att det är viktigt att ha en bra balans. Andra synpunkter var att det är viktigt att gemensamt definiera de begrepp som används när arbetet kommer igång

Rådet är tänkt att vara en plattform och mötesplats för alla de aktörer som på något sätt arbetar med eller är ansvariga för utformningen av våra gemensamma livsmiljöer. Arbetet handlar om att skapa, utveckla, bevara och förvalta platser som människor kan vara stolta över.

4. Rådets organisation och arbetssätt

Följande är det förslag till organisation och arbetssätt som presenterades på den sista workshopen. När arbetet med rådet kommer igång kan det bli ändringar utifrån deltagande aktörers behov och synpunkter.

Medlemmar

- Länsstyrelsen
- Alla kommuner
- Norrbottens Kommuner
- Region Norrbotten
- Tillväxtverket
- Trafikverket
- Luleå Tekniska universitet
- Norrbottens museum
- Sveriges arkitekter övre Norrland
- Samforma

Sammanställande - Länsstyrelsen Arbetsgrupp

- Länsstyrelsen
- Två kommuner (rullande schema)
- Region Norrbotten
- Tillväxtverket
- Norrbottens kommuner

Temagrupper tillsätts vid behov

Kärnan i rådet är Länsstyrelsen och kommunerna. Till att börja med är tanken att rådet träffas en till två gånger per år, gärna fysiskt och i samband med annan aktivitet som länsstyrelsen organiserar, till exempel Samhällsbyggnadsdagarna. Medlemmarna kallas till träffarna och kan också vara stöd och samtalsparter i olika typer av frågor.

Arbetsgruppen förbereder träffarna i rådet genom att föreslå tema, kunskapshöjande åtgärd/inspirationsföreläsare och diskussionsfrågor. Vid behov bjuds externa aktörer in till rådsmötena. Om vissa frågor är aktuella för flera kommuner kan separata temagrupper bildas.

Landsbygdsperspektivet och vikten av deltagande från landsbygdsorganisation lyftes särskilt på workshop 3. Förslaget följer vad som sagts om organisation och arbetssätt av deltagarna i workshopserien.

5. Prioriterade områden och fokusfrågor

Följande är det förslag till prioriterade områden och fokusfrågor som presenterades på den sista workshopen. När arbetet med rådet kommer igång kan det bli ändringar utifrån deltagande aktörers behov och synpunkter.

Bygga kunskap och kompetens

Rådsmötena syftar till att

- Vara kunskapsbyggande, till exempel genom föreläsningar
- Dela goda exempel och inspiration exempelvis smartare styrdokument
- Utbilda politiker och andra medaktörer
- Medverka i planering av konferenser

Underlätta samverkan mellan olika aktörer och inom kommunerna

- Rådet är en mötesplats för erfarenhetsutbyte och dialog mellan kommuner, myndigheter, organisationer med flera
- Rådsmedlemmarna bär information och kunskap vidare in i sina respektive organisationer

Underlätta tillgång till resurser, jobba smartare tillsammans

- Se över möjligheten att dela resurser mellan kommunerna
- Dela kunskap om bra sätt att söka externa medel
- Samverka i gemensamma projekt
- Få inspiration till andra sätt att se på resurser och befintliga värden

Förslaget till prioriterade områden och fokusområden bygger på vad som framkommit i workshopserien. Deltagarna på sista workshopen hade få invändningar mot förslaget men kom med en del förslag till kompletteringar, till exempel:

- Viktigt med gemensam målbild
- Många frågor ligger på en strategisk nivå. Hur jobbar vi långsiktigt strategiskt, hur jobbar vi kortsiktigt taktiskt?
- Kommunikation, sprida kunskap brett.
- Rådet ska agera, påverka och driva på
- Innovation, det behövs nya sätt att tänka och agera

6. Sammanställning av workshop 1, 2 och 3

Workshop som arbetsmetod har fördelen att ge utrymme åt många tankar och röster. I bearbetning och analys gäller det att upptäcka mönster och vad som ges mest utrymme och återkommer ofta. Deltagarna har både arbetat i grupper med nerskrivna gruppdiskussioner och mer enskilt med redovisning på postit-lappar.

I bilagan med redovisning av allt dokumenterat material från workshopserien är en viss sortering och gruppering gjord för att få en överblick. Valet att redovisa allt bygger på att det finns mycket tänkvärt som försvinner i en sammanfattning. Till exempel i avsnittet **HOW** från den första workshopen finns många idéer som kan vara värda att arbeta vidare med.

Som beskrivits tidigare har varje workshop haft ett tema. Första workshopen, med bara kommuner inbjudna, blev en start som gav utrymme för de medverkande kommunerna att påbörja en gemensam dialog om gestaltad livsmiljö och kommunal planering. Den gav också tillfälle att formulera ett nuläge, ett önskat läge och åtgärder som krävs för att komma dit. Förutom de vanligast återkommande områdena kunskap/kompetens, resurser och samverkan, lyfts också värden, aktivitet, metod och redskap, som viktiga områden. Den andra workshopen, där kommuner, civilsamhälle och myndigheter var inbjudna, hade temat inriktning - vad bör rådet arbeta med och hur bör det organiseras? Förutom de vanligaste återkommande områdena lyfts också inspiration och information och det ges förslag på ämnen och frågeställningar som rådet bör arbeta med.

Några exempel:

- Gestaltning - klimatanpassning - hållbarhet
- Regional utvecklingsstrategi (RUS)
- Jobba med specifika case
- Gestaltning landsbygd
- Värdet av gestaltad livsmiljö
- Boenden!
- Kunskapsunderlag

I den tredje workshopen var temat förankring. Kommuner, civilsamhälle och myndigheter var inbjudna. Det som sagts under de två föregående workshoparna har bearbetats till konkreta förslag på syfte, mål, organisation och fokusfrågor samt prioriteringar. Förslagen diskuterades i blandade grupper och fick i stort godkänt med många bra förslag till mer detaljerad utformning. På denna workshop lyfts också vikten av att bygga in innovation i tankar och arbetssätt.

7. Bilaga material från workshop 1, 2 och 3

I denna bilaga redovisas allt skrivet material, gruppanteckningar och postit-lappar, från de tre workshops som genomförts. Materialet är grovt sorterat i ämnen/teman i punktlister. Det i huvudsak oredigerat och inte bearbetat språkligt.

Workshop 1, 29 maj 2023, Kiruna Syfte med den första workshopen INSAMLING

- Ge utrymme för dialog om gestaltad livsmiljö och kommunal fysisk planering
- Gemensam bild
- Samskapande
- Identifiera frågeställningar där länsstyrelsen kan stödja
- Behov av ett råd eller annat forum
- Syfte
- Mål
- Roll och ansvar
- Samverkansformer
- Processer

Metod, resultat och analys

Vid workshopen, som faciliterades av Helena Godotter Karlberg, användes en metod som heter NOW-WOW-HOW där deltagarna tittade på ett nuläge, ett önskat läge och diskuterade hur vi tar oss dit.

Vid en sammanställning av vad som kom fram går det att se att i nuläget, NOW, jobbar kommunerna med de kunskaps/kompetensområden som ingår i gestaltad livsmiljö i sin ordinarie verksamhet. Det finns tydliga utmaningar, framförallt:

Resurser; personella, ekonomiska och tid

- Man hinner inte med, det är trångt med plats och det saknas humankapital.

Organisation och intern samverkan

- En grundidé med gestaltad livsmiljö är helhetssynen, det kräver för många kommuner mer samverkan mellan olika förvaltningar, inte enkelt.

mindre kommuner kan ÖP:n innehålla det viktiga.

- Omvärldsbevakning och vidareutbildning , kunskapslyft.
- Kunskap och förståelse hos tjänstepersoner och politiker.

Värden

- Utgå från befintliga värden och arbeta med den mänskliga skalan.
- Lyft upp värden i det naturliga, ge det gröna större utrymme.
- Landskap, vägmiljöer behöver vårdas.
- Lokal stolthet, vi som gör samhället, den lokala identiteten.
- Platsen är unik, värna autencitet och byggtraditioner.
- Vad är trivsamt? Mer av det!

Organisation, process

- Det behövs att en person är med från början till slut, att målbilden uppfylls.
- Politiskt mandat och mod.
- Organisatoriskt minne är viktigt, att säkerställa långsiktig drivkraft, förankring, resurssättning. Förankring i alla led.

Resurser

- Det behövs mer resurser för att utveckla arbetet, men också att se och nyttja de resurser som finns, kultur, natur, ekonomi och drivkrafter.

Samverkan

- Få med politiker, tjänstemän, näringsliv och privata aktörer.
- "Översättare" mellan näringsliv och offentlig sektor.

Övrigt

- Riktiga mötesplatser, platser för spontana möten.
- Mer satsning i de offentliga rummen, mycket mer offentlig konst.
- Bostäder, kulturklivet, modern teknik.
- Ortsutveckling, social blandning, långsiktighet.

HOW – Hur tar vi oss till det önskade läget? I det här avsnittet finns många förslag som ett råd skulle kunna arbeta med.

Aktivitet, metod och redskap

- Ha en plattform likt ÖP-nätverket där kommunerna kan styra innehållet.
- Ta del av bra exempel och material.
- Röda tråden – strategisk planering, målstyrning, politiskt mod, fysisk planering som verktyg, mandat att agera, kravställning.
- Mod att bryta normer, göra annorlunda, börja i andra änden, för vem bygger vi våra samhällen?
- Gemensamt ansvar och ägande.
- Kommunanpassat paket för god gestaltad livsmiljö, svårt att få med beslutsfattarna.
- Livsbejakande temporära boendelösningarurné för att få med beslutsfattare som skapar "Regionalt tryck".
- Lika personer och roller finns representerade i rådet/plattformen för att sprida information om gestaltad livsmiljö.
- Idéråd
- Levande torggrupper.
- Små utvecklingsarbeten som ger ringar på vattnet, tester, satsningar.
- Lära av egna erfarenheter och sprida dem.
- Gemensam riktning, gemensam bild.
- Lära av goda, konkreta exempel som har gett effekt.
- Lyfta kvaliteter på upphandling.
- Kultur som utvecklingsfaktor.
- Nya arbetssätt!
- Prio på att bevara och utveckla befintliga värden.
- Gränsdragning.
- Organisering/samordning!
- Återbruk, patina, miljö – känsla av trygghet.
- Forskning – Var trivs vi? Vilka faktorer påverkar?
- Värdeskapande faktorer.
- Bra planeringsunderlag inför beslut.
- Kopiera naturliga processer.
- Universell utformning.

Kunskap och kompetens

- Kunskapslyft/Kunskapsförvaltning.
- Föreläsningar för en bred krets.
- Stärka kunskap i samhället om gestaltad livsmiljö.
- Ovan leder till ansvar och delaktighet.
- Lärandeforum Kunskapsöversikt.

Samverkan och dialog

- Dialog, vilja, mandat.
- Tydlighet om vem som äger frågan – viktigt att vi är överens.
- Förankring på flera nivåer för att hitta synergier - Vilka frågor kan vi samverka kring?
- Nyttja medborgarförslag som ett sätt att hämta input från kommuninvånarna.
- Aktörssamverkan – alla ska bidra! Även näringslivet.

Värden och värderingar

- Människan i centrum.
- Jämställt/jämlikt

Resurser

- Tid och resurser.
- Pengar! Kommunal ekonomi.
- Resurssätt den egna organisationen så att vi bygger och behåller kunskap.

Övrigt

- Lokala campusområden (campustanke)
- Micro vs makroklimat
- Basala behov

Workshop 2, 6 oktober 2023, Luleå
Syfte med den andra workshopen
INRIKTNING

Gruppfråga: Vilka frågor och uppgifter bör rådet arbeta med?

Kunskapsuppbyggnad

- Samla och sprida information, sprida goda exempel från våra kommuner och andra.
- Lära av framgångsexempel, konkreta exempel som blev bra/dåliga.
- Kunskapspridning – exempel från verkligheten.
- Dela/sprida/"kopiera" underlag kommuner emellan.
- Kompetenshöjande insatser (generella nivån) – samma nivå.
- Hur sprider vi kunskap internt?

Samverkan och stöd

- Forum där man kan få och erbjuda varandra stöd i konkreta projekt.
- Samordna dialog kommun, region, civilsamhället, stöd i samverkansprocesser känns mindre viktigt för kommunerna.
- Dela på kompetens (regionarkitekt).
- Koppla in Norrbottens museum.
- Aktörer i nätverket hittar sätt att få kompetens – tvärsektorielt till projekt, kroka arm i nätverket.

Inspiration och information

- Inspirera till rörelse.
- Informera om och (kanske) organisera sig tillsammans om olika utlysningar kopplat till gestaltad livsmiljö.
- Informationsspridning civilsamhället, när kommer vi in?

Teman/ämnen

- Slå två flugor i en smäll, gestaltning – klimatanpassning.
- Målstyrning ex gestaltningsprogram.
- RUS
- Jobba med specifika case, lärcase, - hitta goda exempel i regionen.
- Tydliggöra gestaltad livsmiljö, definitionsätt fjällen, landsbygd, kommunnivå.

- Värdet av gestaltad livsmiljö.
- Kompetens, förstå värdet.
- Jobba med olika teman för att styra, t ex gestaltning i infrastruktur gestaltning landsbygd.
- Identitet, attraktivitet, hållbarhet, kulturhistoria, modernitet.
- Visningar/rundvandringar.

Övrigt

- Ökad kännedom om olika aktörer (inom civilsamhället) dess bidrag till och behov utifrån ett samhällsbyggnadsperspektiv.
- SAMFORMA som representant för civilsamhället.
- Var finns problem? Dialog med exploatörer, medborgare, politiker.
- Koppla gestaltad livsmiljö till värde (forskning, empiri).
- Civilsamhället – medskapandeprocesser (integration/delaktighet).
- Kommunikation
- Hur ska vi finansiera? Gå ihop i rådet?
- Konkretisera "Vad är välkommande"?

Gruppfråga: Hur bör ett råd organiseras?

Struktur/funktion

- Lst sammankallande.
- FORUM – NÄTVERK – stötta varandra.
- Låna ut kompetens.
- Träffas oftare i början.
- RÅDETS ROLL: strategiskt råd och nätverk med praktisk kompetens och ekonomiska resurser.
- Vi/rådet behöver enas om en gemensam målbild/definition på regional nivå och lokalt.
- Tydliggör genom att ta fram goda exempel i Norrbotten och som lämpar sig i Norrbottninsk kontext.
- Kartlägga egna värden i Norrbotten – gräv där du står, hur kan det utvecklas?
- Enas om styrdokument, arbetssätt, tydlighet i RUS, ÖP, arkitekturpolicy.
- Hur säkerställer vi en förankring runt om i regionen.
- Öka vår kompetens inom området – pilotprojektutbildning – ut och in kunskap.

Medlemmar

- Både beslutsfattare och sakkunniga.
- Två/kommun – fler att diskutera med.
- SAMFORMA
- NÄRINGSLIV
- LTU (akademi)
- TRV
- Regionen
- Lst
- Företrädare minoriteter.
- LTU behöver komma med (Björn Ekelund? Agatino Rizzo? Båda arkitektur).
- Samforma, regionala aktörer i Västerbotten och Norrbotten.
- Representanter från kommuner (politiker, tjänstepersoner, från olika förvaltningar) näringslivet? Kan bli väldigt många...
- Mappa upp aktörer – civilsamhälle, besöksnäringsorganisationer, näringsliv, offentlig sektor, arkitektur, konst, kulturarv, form.

Gruppfråga: Vilka åtgärder är mest prioriterade att arbeta med?

Boenden

- Tillskapa attraktiva bostadsområden – samverkan med allmänheten, myndigheter, exploatörer.
- Skapa attraktiva byar.
- Entreprenörsboenden – samverkan med allmänheten, kommunen.
- Entreprenörsboenden som är goda livsmiljöer.
- BOSTADSFÖRSÖRJNING!
- Moderna "äldreboenden" flernyttjande t ex restauranger, konserter, teater, "Allt i ett", mötesplats/integration, nyttja kompetenser i verksamheterna – samverkanspart kommuner och pensionärsorganisationer.

Kunskapsunderlag/styrdokument

- Gestaltungsfrågor i ÖP.
- Gestaltning entréer tätorter/byar/städer.
- Gestaltning i olika planeringsunderlag t ex klimatstrategi, dagvattenplan.
- Kunskapsunderlag om kulturmiljöer m fl "ämnen" – natur, vatten mm. Riktade mot gestaltad livsmiljö – samverkan med myndigheter, civilsamhälle.
- Kopplingen mellan gestaltning/konst – kulturmiljöer, folkhälsa.

- Vägledning i kulturmiljöområden.
- Gestaltad livsmiljö i ett ÖP-perspektiv.
- Internt påverkansarbete och kunskapsuppbyggnad – samverka med kommuner och akademi.
- Kulturmiljöutredning – samverka med Lst och Norrbottens museum.
- Arkitekturpolicy
- KUNSKAPSUNDERLAG gestaltad livsmiljö – lång och kort sikt.
- Policy för gestaltungsfrågor.
- Sammanställning av det befintliga kunskapsunderlaget.
- Gestaltungsprogram – samverka med allmänhet, myndigheter, kommunen.
- Utvecklade detaljplaner/områdesbestämmelser som tar tillvara värden som berör gestaltad livsmiljö t ex mötesplatser – samverka med civilsamhället.
- Stadsmiljöprogram
- Gestaltning entréer tätorter/byar/städer.
- Gestaltning av skolgårdar.
- Utformning av allmänna platser.

Övrigt

- Tillskapa hållbara områden för industri i verksamhetsetableringar – samverka med allmänhet, näringsliv, myndigheter, exploatörer.
- Skapa attraktiva fritidsområden.
- Hållbart byggande/resurshushållning/ÅTERBRUK.
- Tillgång till stadsarkitekt.
- Renoveringar utan gentrifiering/med dialog/på varsamt och kvalitativt sätt.
- Landsbygdsfrågan relaterat mot en levande landsbygd.
- Näringslivet
- Arbeta med strategi för landsbygdsfrågor, landskap – samverka med myndigheter.
- Fungerande infrastruktur – samverka med allmänheten, myndigheter, kommun.
- Guidade stadsvandringar.
- Samverka civilsamhället-kommunen med win-win för alla.
- Förvaltning och utveckling av befintliga kommunala fastigheter.
- Utvecklad förvaltning av kommunala fastigheter, torg.

Samverkan/samordning

- Samordning av kontakter med lokala civilsamhället – samverkan med Samforma m fl.
- Få med beslutsfattare på tåget (generationsfråga?)
- Samverkan planering+invetering+utförande+förvaltning.
- Markinköp/åtkomst – samverka med allmänheten.

NÄRINGSLIV - vad kan näringslivet bidra med?

- Delaktiga i finansiering av olika projekt "gestaltning av den fysiska miljön".
- Stötta föreningsliv, "områdesföreningar" som arbetar med frågor/åtgärder för gestaltad livsmiljö.

CIVILSAMHÄLLET - vad kan kan civilsamhället bidra med?

- Nätverk
- "Multifunktionsytor"
- Kompetens
- Utformning av ytor för rörelse och spontanidrott.
- Vandringsstråk
- Aktiva livsmiljöer.
- Utformning av samlingslokaler, lokaler för föreningsverksamhet.
- Strategisk och praktisk kompetens.
- Kommunikationskanal.
- Förändring av kyrkor och kyrkomiljöer för ökad tillgänglighet användning.
- Prio samverkanspart.
- Länsstyrelse – befolkning – civilsamhälle.
- Ekonomiska resurser.
- Arbetar för lokala frågor.
- Nyttja sitt kunnande, engagemang. Samarbetspartners beroende på fråga – samverka med kommun, myndigheter, näringsliv.
- Landsbygdsfråga relaterat mot en "levande landsbygd" i kommunen.
- Inkludera studieförbunden för information och/eller inhämtning av info för inkludering i beslut. Ge ett litet bidrag för genomförandet.
- Demokratisamtal/föreläsningar om att alla behövs. Kränkningar mot samer i vissa kommuner ännu samt mellan samebyar. Skapa fred o samverka för att alla ska trivas och kunna leva ihop.
- Studieförbund och övriga civila organisationer är genomförare. Har lokaler och kunskap i organisationen, administration kringaktiviteter. Samverkar med föreningar och enskilda, en mångfald av människor.

- Skapande av mötesplatser, byggande av bostäder mm (kräver stöd av kommunert ex borgen, detaljplan mm).
- Utformning av idrottsytor och idrottsanläggningar.
- Stadsplanering
- Samverkanspart, vidgade perspektiv, neutral plats för möten.
- Gemenskapsbyggande

Workshop 3, 15 november, Luleå
 Syfte med den tredje workshopen
 FÖRANKRING

Gruppdiskussion: Syfte och mål, organisation

Syfte och mål

- Syfte: brett, inget uppenbart som saknas i förslaget.
- Mål: viktigt att inte samsynsbegreppet blir begränsande. Vill få in någon skrivning om icke-urbana miljöer så att de inte glöms bort.
- Spontant tycker gruppen att de identifierade målen och rådets syfte är bra.
- Specificera syfte o mål: Rådets första uppgift.
- Syfte – OK.
- Viktigt med gemensam målbild. Tydlighet. Vad menar vi med gestaltad livsmiljö?
- Ett mål bör vara att nå en samsyn kring god gestaltad livsmiljö – inte bara kunskap kring. Kunskap är mer en fokusfråga/aktivitet.
- Underlätta tillgång till resurser, jobba smartare tillsammans.
- Syfte – effekter (kanske inte mål....?)

Organisation och samverkan

- Organisation: representation från landsbygds- och civilsamhällesorganisationer.
- Inte tänka i stuprör – jobba brett.
- Bra med struktur, nätverk, kärnteam, faciliteringsteam.
- Organisation: idéerna nere i rådet fångas upp av arbetsgrupper.
- Råda över tröghet=hot?
- Rådet blir en arena.
- Näringslivet och civilsamhället behöver bli en strategisk part i den inre kärnan. Det känns smalt att avgränsa genom att hålla sig till samhällsplanering & gestaltad livsmiljö. Vi alla skapar samhället tillsammans så det finns en komplexitet i att hitta en rimlig avgränsning men ändå få med alla. Synk, öka kunskap, hitta synergieffekter. Vi behöver vara öppna för att löpande revidera syften och mål. Komma i gång + flexibilitet. Tillit! Roller!
- Använda strukturer och resurser som redan finns.
- Samverka för att få med många aspekter av problematiken.
- Förståelse för varandras kompetenser, samverkan och nätverk i projekt.
- Huret i samverkan – samarbete, får inte stanna vid möten utan måste bli verkstad.

- Lst sammankallande.
- Bjuda in adjungerade/andra parter som inte ingår i rådet?
- Underlätta samverkan mellan olika aktörer och inom kommuner.

Nätverk

- Huvuduppgift att hålla kontakt.

Stad och land

- Stad och landsbygd, icke-urbana miljöer.
- Mindre kommuners behov av kompetens, inte skapa storebrorssyndrom.
- Byarnas livskraft.
- Landsbygdsorganisation, måste vara med.

Akademi

- LTU – lokalt.

Kunskap och kompetens

- Bygga kunskap och kompetens.

Hållbarhet

- SLU – hållbarhetsfrågor, grön infrastruktur, klimatanpassning.
- Hållbarheten som en kärna.

Civilsamhälle

- Civilsamhället, 560 organisationer i Norrbotten, även medlemmar i arbetsgruppen.
- Civilsamhällets resurser, hur används de egentligen? Knyt dem tydligare mot rådets kunskapsbank? Inventering goda exempel?

Övrigt

- Svårt att hitta balans.
- Lokalt, regionalt, nationellt.
- Program 2024.
- Hur kan man undvika att belasta ytterligare (i onödan).
- Behövs en socialantropolog, beteendevetare, förändringskonsult i detta förändringsarbete?

- Medvetenhet om att detta är tungt och tufft med förändring av arbetssätt, hur kan detta beaktas och stöttas?
- Verklighet att i en del kommuner finns överskott på boende.
- Kedjan viktig: strategi – resa – konkreta handlingar.
- Attraktionskrafter.
- Olika förutsättningar/olika kommuner.

Definitioner

- Enad definition.
- Vad menas med att "identifiera" synergier? Vad är målet?
- Otydligt definierat hur det är tänkt med arbetsgång. Hur kommer frågor till arbetsgruppen/rådet? Vad är arbetsgruppens roll? Viktigt att civilsamhällets röst finns med. Samforma i arbetsgrupp?
- Tydligare beskrivning.

Förankring

- Förankra hos representanter, nå ut.

Gruppdiskussion: Fokusfrågor och prioriteringar

Kunskap och kompetens

- Kunskap och kompetens.
- Extern kompetens.
- Omvärldsbevakning – nationell bevakning, koppling till Rådet för hållbara städer, o nyttja lokala kompetenser.
- Kompetenshöjande utbildningar.
- Självklart med kunskapslyft vid rådsmöten.
- Fortlöpande framtidspaning en förutsättning i rådets arbete.
- Även tillbakablick – erfarenhetsbank.
- Bygga kunskap och kompetens.
- Styrdokument – processer och verktyg – HUR.
- Bygga in innovation – nya sätt.
- Sprida kunskap.
- Bygga kunskap och kompetens.
- Bra att få inspiration & goda exempel.
- Prioriteta att utbilda politiker! Hur går det till? Besök på Norrbottens kommuner? Skicka frågan vidare till berörd aktör?

- Bygga kunskap och kompetens.
- Utbilda uppdragsgivarna. Det är inte de som arbetar närmast frågan som behöver utbildas.
- Sprida kunskap och erfarenhet vidare.
- Hur vill vi jobba för att sprida den kunskap vi utvecklar? Hur sparar och delar vi vårt lärande?

Organisation och samverkan

- Samverkan mellan aktörer.
- Bidra till bättre samverkan.
- Samverkan
- Jobba med att bryta ner gamla hinder/murar, byta konkurrensen mot hjälpsamhet.
- Bygga mentorskap mellan kommuner (egen reflektion, kommunerna får beskriva vad de är bra på och kan hjälpa till med respektive hur de behöver stöd).
- Skapar nya nätverk.
- "Andra aktörer" viktiga att ha med, digitala möten nödvändiga.
- Viktigt att rådets info/kunskap sprids i repr – eget led men även brett i landet.
- Ansvaret
- Tematänkande, rådsmöten, perioder.
- Sprida arbetssätt, roller, verktyg.
- Sektorsövergripande samverkan om resurser & projekt, finansiering.
- Underlätta samverkan mellan olika aktörer o inom kommunerna.
- Kontinuerlig utvärdering – är det relevant innehåll. Utvärdering av varje råds-möte.
- Viktigt att rådets medlemmar kommer med input till arbetsgruppen.
- Bjuda in brett till råds- och dialogmöten.
- Funktionell samverkan? Vilka behöver vi lära av? Nordiska länder, andra länder?
- Underlätta samverkan mellan olika aktörer och inom kommunerna.
- Arbetssättet med att kalla samman olika grupper kopplat till sakfrågor skapar nya nätverk som kan användas även i andra frågor. Knyta samman nätverk.
- Hur lär vi av våra processer? Hur kan vi sprida förändringsprocessen in i en organisation? Hur påverkar vi bäst inåt i vår egen organisation. Hjälpa beten-devetare?

Övrigt

- Viktigt att stämma av fokus och prio med syftet.
- "Få inspiration till andra sätt..." ett prioområde.
- Efterfrågestyrt arbete. Vilket behov har målgruppen?
- Även gränsländer, hur jobbar de?
- Bra med smartare styrdokument, goda exempel.
- Hur går vi från goda föresatser till verkstad? Utveckla en metod.
- Tratta ner det nationella arbetet till regionalt.
- Viktigt när det gäller gemensam infrastruktur.
- Se regional nytta med rådet.
- Vårda förvaltnings- och fördelningspolitik.
- Medborgardialog, fånga in synpunkter.
- Gemensamma tjänster/anställningar med rådet som bas?
- Vem förvaltar det som blir resultatet?
- Rådet: agera, påverka och puscha, trycka på.
- Samlande funktion, inspirera, lyfta frågor, mallar är ofta bra.
- Utvärderat material=bra styrdokument.
- Öka politik, byggare.
- Löpande behovsinventera – har vi gemensamma utmaningar? Projekt möjligheter.
- Ett fokusområde borde vara ansvar och roller.
- Vilket utgångsvärde startar vi ifrån och vart vill vi nå – det är viktigt att definiera.
- Många frågor ligger på en strategisk nivå.
- Hur jobbar vi långsiktigt strategiskt, hur jobbar vi kortsiktigt taktiskt?
- Hur ska vi integrera samtliga perspektiv? We want to be the hänggränna!

Teman

- Jobba med olika teman utan att fastna i ett definitivt lösningsfokus, horisontellt.
- Våga bryta i svåra frågor, inte bara plocka lågt hängande frukter, ex jämställdhet, suicidprevention och annat.
- Nya kravställningar/lagar.
- Lokala traditioner/kunskaper, skalbara och/eller spridningsvänliga.
- Maten – var får vår livsmedelsproduktion plats?
- RUS
- TEMA FÖRSLAG: samarbete tjänstepersoner – politik, RUS, sektorsövergripande – länsövergripande – landsgränser, omvärldsbevakning – framtidsspaning.

- RUS-processen – EU & regional finansiering.
- RÅDET ÄR INGET PROJEKT, DET ÄR EN LÅNGSIKTIG SATSNING!

Kommunikation

- Superbra dokumentation! Som kan användas till spridning.
- Hemsida
- Koppla en kommunikatör till rådsmötena.

Resurser

- Tillgång till resurser.
- Resurser
- Underlätta tillgång till resurser, jobba smartare tillsammans.

*Medverkande Länsstyrelsen Norrbotten,
enheten för samhällsplanering och kulturmiljö*

Annica Lindström, enhetschef
Nelli Flores Nilsson, länsarkitekt
Anna-Karin Abrahamsson, utredare
Kerstin Lundin-Segerlund, länsantikvarie
Linnea Örtenvik, planhandläggare
Annika Tornberg, planhandläggare

Processtöd och rapportförfattare
Annie Arnqvist, Arnqvist & Sivenbring

Rapportnummer
5/2024

Kontaktuppgifter
Länsstyrelsen i Norrbottens län, 971 86 Luleå
Telefon: 010-225 50 00
E-post: norrbotten@lansstyrelsen.se

Omslagsfoto
Mostphotos

